

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การรวมพรรคการเมือง : ศึกษาผลกระทบต่อการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นการรวมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 70 นั่นคือ เป็นการรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ หรือเป็นการรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกับพรรคการเมืองที่เป็นหลัก ซึ่งการรวมพรรคเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่นั้นเป็นกรณีที่ยังไม่เคยปรากฏขึ้นในประเทศไทย นับแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ส่วนการรวมพรรคเข้าเป็นพรรคเดียวกับพรรคการเมืองที่เป็นหลัก มีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อศึกษาถึงปัญหาในการรวมพรรค ได้แก่ กรณีการรวมกันของพรรคความหวังใหม่ รวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งในทางนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษากรณีการรวมพรรคทั้งสองรูปแบบ กล่าวคือในกรณีของการรวมพรรคเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่นั้นถึงแม้จะเป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่เคยปรากฏขึ้นในประเทศไทย แต่ก็มีปัญหาที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดลำดับ การเลื่อนลำดับของ waiting list เนื่องจากระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นระบบการเลือกตั้งแบบผสมที่มีส.ส.สองรูปแบบ คือ ส.ส.แบบแบ่งเขต กับส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ แต่ในกรณีศึกษาของผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการรวมพรรคที่มีผลกระทบต่อส.ส.แบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น สำหรับกรณีการรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อหาวิธีการจัดลำดับของส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ การจัดลำดับการเลื่อนลำดับของ waiting list การที่ส.ส.แตกแถวไปรวมกับพรรคอื่นหรือไปตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ โดยศึกษาบนพื้นฐานตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) จากกรณีที่ถูกกล่าวมาเป็นการรวมพรรคหลังจากที่มีการประกาศผล ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการรวมพรรคก่อนที่จะมีการประกาศผลด้วย ซึ่งก็เป็นกรณีที่ยังไม่เคยเกิดในประเทศไทย แต่ก็อาจจะเกิดขึ้นได้ เพราะยังไม่มีกฎหมายที่เขียนห้ามไว้หรือกำหนดรายละเอียดใด ๆ ไว้ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ก็เพื่อให้ระบบการเมืองไทยมีระบบพรรคการเมืองการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายพรรคการเมือง และกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของไทย

จากการวิจัยพบว่า ในกรณีที่มีการรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค

การเมือง พ.ศ.2541 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2541 โดยการรวมพรรคดังกล่าวเป็นการรวมพรรคภายใต้ระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งปัญหาที่พบเป็นปัญหาที่การรวมพรรคนั้นมีผลกระทบต่อ ส.ส.ในระบบบัญชีรายชื่อ ทั้งทางปฏิบัติและปัญหาในข้อกฎหมาย ซึ่งการรวมพรรคดังกล่าวได้พบกับปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการรวมพรรคไว้ ผู้วิจัยจึงได้นำมาศึกษาโดยกล่าวถึง แนวคิดของพรรคการเมืองและระบบการเลือกตั้ง ความหมายของพรรคการเมือง บทบาทของพรรคการเมือง วิวัฒนาการของกฎหมายพรรคการเมืองไทย วิวัฒนาการการรวมพรรคการเมืองไทยในอดีตตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 และได้ให้ความหมายของการรวมพรรคเอาไว้อีก ทั้งได้ยกตัวอย่างการรวมพรรคการเมืองไทยในอดีตที่ยังไม่มี ส.ส.ในระบบบัญชีรายชื่อ คือ การรวมพรรคในกรณีของพรรครวมไทย พรรคกิจประชาคม พรรคประชาชน และพรรคก้าวหน้าที่รวมเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกัน และเปลี่ยนชื่อพรรคใหม่ว่า “พรรคเอกภาพ” และการรวมพรรคของพรรคเสรีธรรมซึ่งไม่มีส.ส.ในระบบบัญชีรายชื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย การรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ที่มี ส.ส.ในระบบบัญชีรายชื่อทั้งสองพรรค ได้ศึกษารูปแบบของการรวมพรรคการเมือง เพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ และสุดท้ายได้ศึกษาการรวมพรรคก่อนที่กกต. จะประกาศผล จากนั้นได้วิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการรวมพรรคที่เกิดขึ้น และนำตัวอย่างการรวมพรรคการเมืองของต่างประเทศมาเปรียบเทียบ คือ การรวมพรรคของประเทศเยอรมัน และการรวมพรรคของประเทศญี่ปุ่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอแนะเป็นแนวทางประการหนึ่งที่พรรคการเมืองไทย อาจนำมาใช้เป็นตัวอย่างได้ในภายหน้า

หลังจากนั้นได้ศึกษาโดยละเอียดถึงกรณีการรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) ที่บัญญัติให้ระบบการเลือกตั้งนั้น เป็นระบบการเลือกตั้งแบบผสม คือ มีระบบการเลือกตั้งที่มี ส.ส. แบบแบ่งเขตกับระบบการเลือกตั้งที่มี ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ และจะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองทั้งสองพรรคมี ส.ส.ทั้งสองแบบ แต่ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น ซึ่งก่อนที่จะมีการรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ก็ได้มีการรวมกันของพรรคการเมืองหนึ่ง คือ พรรคเสรีธรรม แต่พรรคเสรีธรรมไม่มีส.ส.ในระบบบัญชีรายชื่อ เนื่องจากพรรคเสรีธรรมได้ส.ส.ไม่ถึงร้อยละห้า ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) มาตรา 100 ที่บัญญัติไว้ การรวมพรรคในกรณีของพรรคเสรีธรรมจึงไม่มีผลกระทบต่อ ส.ส. ในระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ เหมือนในกรณีของพรรคความหวังใหม่ ถึงแม้ว่าพรรคความหวังใหม่และพรรคไทยรักไทย ได้มีการประชุม

เพื่อขุบรวมกันซึ่งเป็นไปตามมติของพรรค และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้ขุบรวมพรรคความหวังใหม่ ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว แต่จะเห็นได้ว่าเป็นการรวมกันของพรรคการเมืองภายหลัง จากที่มีการเลือกตั้งแล้ว และ กกต. ได้ประกาศผลแล้วว่าแต่ละพรรคมี ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อกัน เท่าใด ตามลำดับที่ได้เรียงส่งให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

การรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ต้องพบกับปัญหาทางกฎหมายหลาย ประการ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ วิธีการต่าง ๆ ในการรวมพรรค ในกรณีที่พรรค มี ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อ หรือแม้แต่การนำกฎหมายมาใช้ก็น่าจะตีความกฎหมายโดยคำนึงถึง เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการจัดลำดับของ ส.ส. บัญชีรายชื่อของทั้งสอง พรรค ซึ่งได้ให้พรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองหลักเป็นพรรคที่ดำเนินกิจการทางการเมือง การจัดลำดับ ส.ส. บัญชีรายชื่อก็จัดลำดับบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทยเป็นหลัก เพราะถือว่า พรรคความหวังใหม่ที่ขุบรวมได้สูญหายไปแล้ว ก็ต้องโอนความเป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรค ความหวังใหม่มาเป็นของพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองหลัก ดังนั้น หาก ส.ส. บัญชีรายชื่อ ของพรรคความหวังใหม่ว่างลง ก็ควรที่ต้องเลื่อนลำดับ ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทย ดัง เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้รัฐบาลมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ เมื่อพรรคไทยรัก ไทยเป็นพรรคการเมืองหลัก และเป็นพรรคที่จัดตั้งรัฐบาล จึงเห็นว่าควรเลื่อนจากบัญชีของพรรค ไทยรักไทย หรืออีกแนวทางหนึ่ง อาจเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) มาตรา 198

ในกรณีของ ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคความหวังใหม่ ที่แตกแถวไม่ไปรวมกับพรรคไทย รักไทย คือ พ.ท.(หญิง) รุติยา รังสิตพล นายชิงชัย มงคลธรรม และ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง หากเรา มองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญจะเห็นว่า รัฐธรรมนูญต้องการให้ ส.ส. บัญชีรายชื่อทุกคนเป็นบัญชี รายชื่อของพรรค เวลาที่ประชาชนเลือกก็เลือกขุบรวมพรรค ไม่ได้เลือกที่ตัวบุคคล ดังนั้น การกระทำ ของ ส.ส. บัญชีรายชื่อในกรณีดังกล่าว จึงไม่น่าที่จะแตกแถวออกไปได้ แต่เพราะรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) มาตรา 118 (9) เปิดช่องให้ ส.ส. บัญชีรายชื่อทั้ง 3 คนสามารถแตกแถวไปได้ เราจึงน่าจะ มาตีความเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพราะเมื่อเป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อเวลาขุบรวมพรรคก็น่าจะโอน ไปทั้งบัญชี มากกว่าที่จะมีอิสระแยกตัวออกไปอยู่พรรคอื่น หรือไปตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่

เมื่อพรรคความหวังใหม่ถูกขุบรวมกับพรรคไทยรักไทยแล้ว ก็เท่ากับว่า พรรคความหวัง ใหม่ นั้นสูญสลายไปแล้ว โดยต้องโอนบรรดาทรัพย์สิน งบประมาณเกี่ยวกับการเงิน และเอกสาร รวมถึง ส.ส. บัญชีรายชื่อ ไปอยู่กับพรรคไทยรักไทยทั้งหมด เหมือนอย่างที่เกิดการรวมพรรคระหว่าง พรรค DPJ/LP ในประเทศญี่ปุ่นที่ตกลงกันในข้อบังคับพรรคการเมืองให้พรรคที่ขุบรวมนั้นสูญสลาย ไปทั้งหมด คงเหลือแต่พรรคหลักเพียงพรรคเดียวในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

เมื่อมีการรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรคที่มีส.ส.แบบบัญชีรายชื่อทั้งสองพรรค และในขณะเดียวกัน ก่อนที่จะมีการลงคะแนนเลือกตั้ง พรรคการเมืองได้จัดส่งบัญชีรายชื่อให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งพรรคละหนึ่งบัญชี บัญชีจะไม่เกินหนึ่งร้อยคน ตามรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) มาตรา 99 แต่เมื่อมีการเลือกตั้ง และประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว อาจมีบางคนในบัญชีรายชื่อไม่ได้เป็นส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ แต่อยู่ในลำดับถัดไปที่เราเรียกว่า waiting list และอาจมีโอกาสได้เลื่อนขึ้นมาเป็นส.ส.แบบบัญชีรายชื่อได้ ตามรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) มาตรา 119(1) ในกรณีเช่น ส.ส.บัญชีรายชื่อที่ได้รับเลือกตั้งตายหรือลาออก เป็นต้น ในกรณีดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าควรเลื่อนลำดับ waiting list ของส.ส.บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่เป็นหลักในกรณีนี้ก็คือพรรคไทยรักไทย เพราะคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้รัฐบาลมีเสถียรภาพโดยให้ส.ส.ต้องสังกัดพรรคการเมืองนั้นคือ รัฐธรรมนูญต้องการให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง

ดังนั้นเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคความหวังใหม่เข้าร่วมกับพรรคไทยรักไทยแล้ว ก็น่าจะโอนเฉพาะผู้ที่ได้เป็นส.ส.บัญชีรายชื่อทั้งหมดของพรรคความหวังใหม่ไปรวมกับพรรคไทยรักไทยเท่านั้น ส่วนผู้ที่อยู่ในลำดับถัดไป (waiting list) ของพรรคความหวังใหม่ก็น่าจะสลายไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาล

การรวมพรรคการเมืองระหว่างพรรคความหวังใหม่ กับพรรคไทยรักไทย จำเป็นต้องทบทวนตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ต้องมีการตีความอย่างชัดเจน ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในการสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาลให้เป็นรัฐบาลพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ

การรวมพรรคการเมืองในอีกรูปแบบหนึ่ง ตามกฎหมายพรรคการเมืองนั้นก็คือ การรวมพรรคเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่เป็นสิ่งที่ยังไม่เคยมีปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในประเทศไทยภายใต้บริบทของรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) แต่กฎหมายก็เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองที่ต้องการจะยุบรวมกันในกรณีนี้ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่าปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้นก็คือในส่วนของ waiting list ของทั้งสองพรรคที่มารวมกันแล้วตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ มีการจัดลำดับการเลื่อนลำดับของ waiting list ในกรณีหากส.ส.บัญชีรายชื่อตายหรือลาออกกันอย่างไร ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยพบว่า น่าจะพิจารณาออกเป็นสองแนวทาง ดังนี้คือ

แนวทางที่หนึ่ง หากยึดถือแนวทางของรัฐธรรมนูญที่ต้องการเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาล คือให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง เมื่อมีการรวมพรรค ก็น่าจะโอนเฉพาะส.ส.บัญชีรายชื่อที่ได้รับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) มาตรา 100 เพื่อไปอยู่ในพรรคการเมืองที่จัด

ตั้งขึ้นใหม่เท่านั้น เพราะเมื่อพรรคการเมืองถูกศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแล้ว ก็เท่ากับว่าพรรคการเมืองนั้นได้สลายตัวไปแล้ว ดังนั้นในส่วนของ waiting list ก็น่าจะสลายตัวไปด้วย

แนวทางที่สอง หากต้องการให้เกิดความเป็นธรรมเกิดขึ้น ก็อาจให้มีการโอนทั้งส.ส.บัญชีรายชื่อของทั้งสองพรรคและ waiting list ไปอยู่กับพรรคที่จัดตั้งขึ้นใหม่ด้วย โดยมีแนวทางในการจัดลำดับ หรือเลื่อนลำดับ waiting list ได้สองแนวทางคือ แนวทางแรก ถ้าจะให้เท่าเทียมกันทั้งสองพรรค ก็จะต้องมาสลับฟันปลากันระหว่างสองพรรคแล้วจับสลากว่าใครอยู่ชื่อบน หรือแนวทางที่สอง เมื่อมีการรวมพรรคแต่ waiting list ยังให้เป็นเงาๆ เป็นขायู่เพื่อที่จะไปดันขึ้นไปในกรณีที่ party list ของพรรคใด เช่น พรรค ก เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพไป waiting list ของพรรค ก จะขึ้นแทนได้

กรณีสุดท้าย ที่ผู้วิจัยศึกษาก็คือ กรณีที่มีการรวมพรรคก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผล ซึ่งเป็นกรณีที่ยังไม่เคยปรากฏขึ้นในประเทศไทย และกฎหมายก็ไม่ได้เขียนห้ามไว้แต่อย่างไร แต่จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า การรวมพรรคก่อนประกาศผลไม่น่าจะทำได้ เพราะไม่ทราบว่าจะประกาศผลวันไหน และเป็นการรวมกันโดยมิได้คำนึงถึงอุดมการณ์ทางการเมืองในขณะเดียวกันจะเปิดโอกาสให้รวมเพื่อไปแบ่งโควตาที่นั่งไม่ได้ หรือถ้าจะรวมก็รวมกันไป แต่จะเอาคะแนนไปรวมไม่ได้ เพราะเกณฑ์คะแนนควรเอาเกณฑ์วันเลือกตั้งเป็นหลัก คะแนนพรรคจะต้องยุติตอนเลือกตั้งเท่านั้น และอาจจะมีการซื้อพรรคเกิดขึ้นได้ในกรณีดังกล่าว

จากการวิจัยในเรื่องการรวมพรรค : ศึกษาผลกระทบต่อการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยมีกรณีการรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย ที่เป็นพรรคการเมืองหลัก หรือเป็นการรวมเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นการรวมพรรคหลังจากที่ กกต. ประกาศผลแล้ว หรืออีกกรณีคือ การรวมพรรคก่อนที่ กกต. ประกาศผล ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ดังต่อไปนี้

1. ไม่มีกฎหมายพรรคการเมืองในกรณีการรวมพรรคที่กำหนดรายละเอียดและวิธีการในการจัดลำดับ การเลื่อนลำดับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อ การเลื่อนลำดับของ waiting list ในกรณีที่มีการรวมพรรคเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ หรือ รวมพรรคเข้ากับพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลักไว้โดยเฉพาะ

2. จำเป็นหรือไม่ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ยุบเลิกไปแล้วจะต้องไปสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่กำหนดตกลงกันไว้ตั้งแต่แรกที่จะรวมกัน และกรณีที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนแยกตัวออกไปสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น หรือไปตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ จะมีมาตรการป้องกันอย่างไร

3. การรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย มีผลกระทบโดยตรงต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบบัญชีรายชื่อ ที่ควรจะไปอยู่กับพรรคไทยรักไทยทั้งบัญชี เช่นเดียวกับบรรดาทรัพย์สิน เอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเงินและสิทธิต่าง ๆ ที่ต้องโอนไปเป็นของพรรคไทยรักไทยนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

4. ควรจะมีการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนเพื่อป้องกันมิให้มีการยุบรวมพรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละห้าตามที่รัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2540) มาตรา 100 กำหนดไว้ ก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศผลได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขประกอบปัญหา ดังต่อไปนี้

1. บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ในหมวดการรวมพรรค โดยบัญญัติวิธีการจัดลำดับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคที่มารวมมาทั้งบัญชี ต่อมาเมื่อบัญชีรายชื่อบัญชีใดว่างลง ก็ให้เลื่อนบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลัก เพราะถือว่าพรรคการเมืองที่ถูกยุบรวมนั้นสูญเสียความเป็นพรรคการเมืองเดิมแล้ว แม้กระทั่งตัวส.ส.บัญชีรายชื่อของพรรคที่ถูกยุบรวมก็ต้องโอนไปเป็นของพรรคการเมืองหลัก

2. สำหรับกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่มีได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อตกลงที่จะรวมพรรคกัน โดยแยกตัวออกไปสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น หรือตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ นอกเหนือจากที่ได้ตกลงกันไว้ นั้น ในเรื่องนี้มีความเห็นที่แตกต่างกัน 2 ประเภท คือ
ความเห็นประการที่ 1 เห็นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มเหล่านี้ เป็นผู้ไม่มีความมั่นคงในอุดมการณ์เดิมของตนเอง และของพรรค และฝ่าฝืนต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในอันที่จะส่งเสริมพรรคการเมืองให้มีเสถียรภาพ

ความเห็นประการที่ 2 เห็นว่า ควรให้อิสระแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบรวมพรรคแล้ว ในการไปหาพรรคการเมืองอื่นสังกัดได้โดยอิสระ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด เนื่องจากเป็นเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลที่จะสังกัด หรือเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดก็ได้

ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ควรบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบรวมพรรค โอนเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่เกิดจากการรวมพรรคตามที่กำหนดตกลงกันไว้ เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีชื่อนั้น พรรคการเมืองเป็นคนเลือก

และประชาชนก็เลือกที่พรรคมิได้เลือกที่ตัวบุคคล เพราะฉะนั้นเวลาที่ขุบรวมก็ควรโอนไปทั้งบัญชี ไม่ควรมีการแตกแถว

3. ควรเขียนกฎหมายให้ชัดเจนในส่วนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เพื่อป้องกันมิให้มีการขุบรวมพรรคก่อนที่จะมีการประกาศผลการ เลือกตั้ง เพื่อที่จะทำให้พรรคการเมืองดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพ และเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ผู้วิจัยเห็นควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 โดยบัญญัติเพิ่มเติมในหมวดการรวมพรรคการเมืองเกี่ยวกับวิธีการจัดลำดับของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และการรวมกันของพรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละห้าก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศผล ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
พรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แก้ไข (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

หมวด 5

การรวมพรรคการเมือง

มาตรา 70/1

“ในกรณีที่มีการรวมพรรคการเมือง เข้ากับพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ภายหลังจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผล ให้พรรคการเมืองที่ยุบรวมโอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ณ วันที่ยุบรวมเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองหลัก โดยห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคที่ยุบรวมสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นที่มีใช้พรรคการเมืองหลัก หรือไปตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ ภายในอายุของสภาสมัยนั้น”

มาตรา 70/2

“หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อคนใด กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 70/1 ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อคนนั้นสิ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และให้เลื่อน waiting list ของพรรคการเมืองหลัก”

มาตรา 70/3

“ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบรวมพรรคการเมืองหลังจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลแล้ว หากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่ยุบรวมว่างลง ให้เลื่อนจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลัก หรือกรณีมีการรวมพรรคแล้วไปจัดตั้งเป็นพรรคขึ้นใหม่ ให้เลื่อน waiting list ของทั้งสองพรรคที่มายุบรวมกันโดยการสลับพื้นปลาแล้วจับสลากว่าให้ใครอยู่ข้างหน้า หรือให้เป็นเงา เป็นขา อยู่เพื่อที่จะขยับขึ้นไปในกรณี party list ของพรรคหนึ่งสิ้นสุดสมาชิกภาพไป”

มาตรา 70/4

“ห้ามมิให้พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละห้าตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 ยุบรวมพรรคกันก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผล”